

LECTIO PRAECURSORIA

Oscar Winberg

Archie Bunker for President: Television Entertainment and the Transformation of American Politics in the 1970s.

”The whole world is watching. The whole world is watching. The whole world is watching”. Slagorden härstammar från studenterna som på öppen gata misshandlades av kravallpolisen i Chicago under demokraternas partidagar sommaren 1968. Deras insikt om att hela världen ser på är svår att förneka. Polisvåldet i Chicago nådde människor runtom i världen. I synnerhet nådde polisvåldet människor via tv. Efter världskriget gick tv snabbt från utmanare till ledare. Under 1960-talet befäste tv sin roll i det amerikanska samhället som den främsta formen av underhållnings- och nyhetsmedia. Bekanta namn som Huntley, Brinkley och Cronkite härstammar från denna era. Detsamma gäller Johnny Carson, Hoss och Little Joe, Andy Griffith, Captain Kirk och Dr. Spock. Under de kommande åren ersattes namnen med nya profiler – från Kunta Kinte till Carrie Bradshaw, från Cookie Monster till Jerry Seinfeld, från Conan O’Brien till Kim Kardashian och Donald Trump. Profilerna må förändras men tv höll sin position som den främsta massmediainstitutionen i Förenta staterna. En politisk institution, vill jag påstå. Under de senaste fem åren har det varit svårt att inte uppfatta inflytandet tv har i det amerikanska samhället och den amerikanska politiken. Men Donald Trump var inte startskottet för sammanblandandet av tv-underhållning och politik – snarare utgjorde han det öronbedövande vrålet vid mållinjen.

Trots det saknas tv alltför ofta i historikernas vardag. Eller snarare saknas tv alltför ofta i historikernas arbetsdag. För tio år sedan slog historikern David Greenberg i varningsklockorna och konstaterade att historikernas bristande intresse för tv-material som källor utgjorde ”a collective methodological blind spot of major proportions”.¹ Fortfarande är det undantag snarare än regel att historiker som skriver om det moderna Förenta staterna använder sig av tv-program som källmaterial. En orsak torde vara metodologisk. En annan förklaring kan måhända finnas i arkiven och utmaningarna vad gäller tillgång till tv-material. Det är dock INTE frågan om att historiker inte skulle inse betydelsen av tv inom modern historia. Under de senaste 70 åren har historiska händelser uttryckligen varit händelser som vi följt på tv. Slut ögonen och tänk på månlandningen. Slut ögonen och tänk på kriget i Vietnam. Slut ögonen och tänk på Berlinmurens fall. Slut ögonen och tänk på elfte september 2001. Sannolikheterna är stora att de bilder ni ser framför era slutna ögon är tv-bilder.

Bild 1. Kriget i Vietnam var för många uttryckligen en konflikt som nådde befolkningen över tv. Warren K. Leffler, January 1, 1968, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Watching_Vietnam_War_Footage.jpg

Men det handlar inte bara om stora stunder av glädje eller tragedi som vi upplevt över tv. Redan på 1960-talet varnade historikern Daniel J. Boorstin för ”pseudo-events” – det vill säga händelser som är konstruerade för mediauppmärksamhet och därmed existerar uttryckligen för att konsumeras via massmedia.² ”The relationship between political actors and the mass media is central to understanding the political history of the last century”, konstaterade historikerna Bruce Schulman och Julian Zelizer för några år sedan.³ De fick stöd av historikern Brian Balogh som konstaterade att förhållandet mellan media och politik utgör det mest underutforskade betydande forskningsfältet i modern historia.⁴ Det råder knappast någon tvekan om att historiker inser betydelsen av tv under de senaste dryga halvseket. Trots det återspeglas inte denna insikt i forskningen. Så sent som 2019 konstaterade Nicole Hemmer att historiker sällan uppfattar massmedia som en politisk institution.⁵ Men politiker har redan länge uppfattat massmedia uttryckligen som en politisk institution.

Allt sedan Dwight Eisenhower på 1950-talet vände sig till sina vänner i Hollywood för att bemästra det nya mediet har politiker fört kampanj på tv. I Förenta staterna genomsyras politik av behovet att kunna uppträda framför tv-kamerorna och kandidater som inte klarat av att bemästra mediet – vare sig det handlar om Adlai Stevenson på 1950-talet eller Bob Dole på 1990-talet – har gått mot säker förlust. Den idealismen som präglade debatten mellan John F. Kennedy och Richard Nixon i presidentvalet 1960 – tanken om att tv demokratiserade den politiska processen och bidrog till att utbilda väljarkåren – visade sig snarast vara naiv då Nixon i presidentvalet åtta år senare använde tv för att begränsa informationen, undvika den mänskliga kontakten och frysa ut journalisterna som följde kampanjen. Journalisten David Halberstam beskrev Nixon som ”the least accessible, least open, most secretive presidential candidate in years.”⁶

Behovet att kontrollera och manipulera massmedia syntes inte endast i kampanjer utan även i den politiska vardagen. Då rösträttsaktivisten Fannie Lou Hamer vittnade om rasistiska övergrepp på den svarta befolkningen som sökte tillgång till den demokratiska processen inför tv-kameror vid demokraternas partidagar på sommaren 1964 såg president Lyndon B. Johnson ett hot mot sin agenda. Genom att lova ett omedelbart tillkännagivande från Vita huset lyckades han, för stunden, dra tv-kamerorna och därmed uppmärksamheten bort från vittnesmålet. Presidenten försökte styra den politiska verkligheten genom att använda ämbetet för att styra hur tv skildrade den politiska verkligheten. Senare byttes Johnsons ograciösa försök ut mot mera framgångsrik manipulation – i synnerhet under Nixon administrationen.

Även i kongressen insåg man betydelsen av tv tidigt. Redan 1951 blev det klart att tv har en förmåga att göra den politiska vardagen tillgänglig för en bred publik med direktsändningar av Estes Kefauvers senatsförhör kring organiserad brottslighet. Ifall Kefauver kommitteén påvisade hur tv kunde utbilda allmänheten om politiska frågor visade Joseph McCarthy i sin häxjakt på kommunister hur tv kunde fungera som en plattform för att sprida lögnen och manipulera verkligheten. Dessvärre verkar det som om McCarthy haft större inflytande än Kefauver när det gäller hur kongressledamöter använder tv. När tv-kanalen C-SPAN i slutet på 1970-talet började med direktsändningar från Kongressen tog det inte länge före en grupp ambitiösa och hänsynslösa medlemmar i Representanthuset, under ledning av Newt Gingrich, började leverera hårda anklagelser från talarstolen och utmana de träffade motståndarna att resa sig i försvar. Då tystnad rådde i salen fick tittarna bilden av att anklagelserna inte gick att förneka. Men i själva verket var kammaren helt tom med undantag för Gingrich et al som utnyttjade regler om att tv-kamerorna inte fick vändas bort från talarstolen. De som under de senaste åren har följt med riksriktssåtalen som väcktes mot den förre presidenten noterar snabbt att syftet med frågorna som kongressledamöterna ställer huvudsakligen verkar vara att få medieuppmärksamhet. Detsamma gäller, dessvärre, även övriga former av aktivitet i Kongressen. Detta förklarar även varför nya ledamöter idag kan framstå som ledande figurer inom partiet, då det lagstiftande arbetet förhindras av kompromisslösa minoriteter blir mediaprofilen viktigare än nästan allt annat.

Utan den regelbundna tillgången till tv-kameror som kongressledamöter eller presidenten åtnjuter insåg politiska aktivister snabbt behovet av att vinna uppmärksamhet. Det performativa tilltalar tv-nyheterna. Genom att uppträda för tv-kameror kan demonstrationer eller protester bli nyheter – i synnerhet i ett visuellt medium som tv. Det mest uppenbara exemplet är medborgarrättsrörelsen som under ledning av karismatiska profiler likt Dr. Martin Luther King Jr. och Stokely Carmichael tilltalade tv. Kamerorna drogs till det känslofulla och det visuella, vilket King insåg att de kunde utnyttja för att vinna stöd för sin kamp. ”We will no longer let them use their clubs on us in dark corners”, konstaterade King efter polisvåldet i Selma, Alabama, 1965, ”we are going to make them do it in the glaring light of television”.⁷ Genom att förflytta polisvåldet från gränder i städer som Selma, Birmingham och Montgomery till vardagsrummen runt om landet vann rörelsen bredare stöd i samhället. Medborgarrättsrörelsen fungerade som inspiration för såväl anti-krigsaktivister som feminister som förstod hur tv-nyheter sökte visuella och emotionella storyn, gärna med ett uns av spektakel. Uttryckligen genom att ta till spektakel garanterade till exempel aktivistorganisationen ACT UP, som under 1980- och 1990-talet väckte uppmärksamhet med sin kamp mot AIDS, att tv-kamerorna bevakade deras aktivism. Genom att täcka den homofobiske senatoren Jesse Helms hus med en enorm kondom spelade aktivisterna på det visuella och uppseendeväckande. Genom att sprida ut askan av de som avlidit i AIDS på Vita husets gräsmatta kombinerade aktivisterna det visuella och uppseendeväckande med det emotionella. Förmågan att nå och engagera människor är avgörande för politisk aktivism och under den senare hälften av 1900-talet var tv det

säkraste sättet att göra det. Följden var att den framgångsrikaste formen av aktivism ofta var sådan som förstod sig på tv.

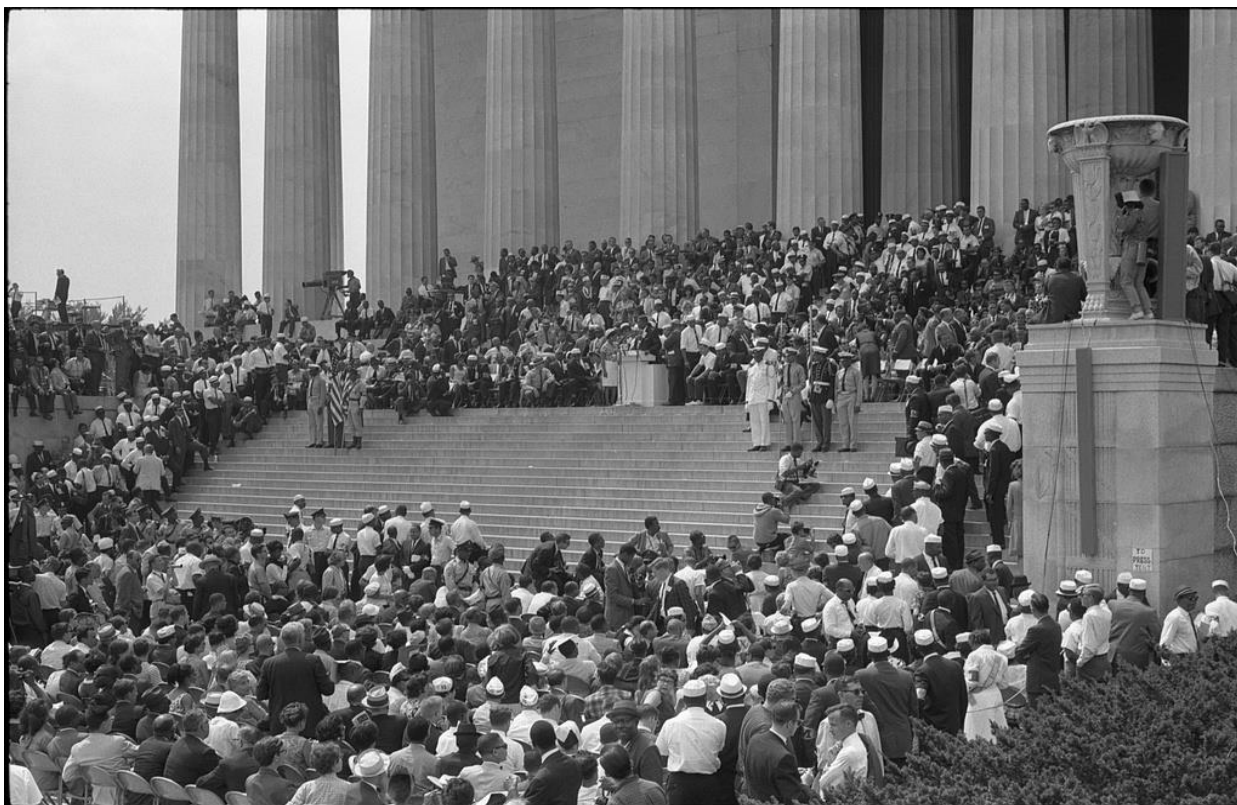

Bild 2. Medborgarrättsrörelsen insåg tidigt betydelsen av tv. Warren K. Leffler, August 28, 1963, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Civil_rights_march_on_Washington,_D.C._Steps.jpg

Betydelsen som tv åtnjutit i amerikansk politik under de senaste 70 åren är svår att överskatta. Men det är viktigt att vara tydlig med vad vi menar då vi talar om tv. Alltför ofta präglas historikers förståelse av massmedia av teknologisk determinism. Alltså tanken att teknologin besitter egenskaper som oundvikligen formar samhället på ett visst sätt. ”It is important to challenge the notion of communications ‘revolutions’ and to debunk the technological determinism”, konstaterar historikern Susan Douglas.⁸ Det är inte teknologi som förändrar vår historia utan hur människor förhåller sig till teknologin. Det är viktigt att inse att tv inte i sig själv förändrat amerikansk politik, utan människor har använt tv för att förändra amerikansk politik. Sociologen Michael Schudson förklarar att ”the power of the media resides in the perception of experts and decision makers that the general public is influenced by the mass media”.⁹ Denna tro är synnerligen stark i Washington, konstaterar Schudson. Samtidigt finns det skäl att notera att denna tro inte gäller bara nyhets- och aktualitetsprogram utan i allra högsta grad även underhållnings-tv.

Min avhandling utreder hur politiker och aktivister blev övertygade om att de kunde påverka medborgarna genom att påverka tv-underhållning samt hur denna övertygelse kom att förändra politiska institutioner, kampanjer och rörelser. Under 1970-talet blev linjedragningen mellan underhållning och politik allt otydligare. Denna utveckling fortsätter än idag. Nixon administrationen bjöd in tv-producenter och nätverksdirektörer till Vita huset för att övertyga dem om betydelsen av tv-underhållning som påvisade farorna med drogmissbruk. Gerald Ford blev den förste presidenten att uppträda på *Saturday Night Live* i ett försök att avvärja satiren och framstå som avslappnad och humoristisk. Medan Ronald Reagan i Vita huset drev ett krig mot droger uppträdde Nancy Reagan på situationskomedin *Diff'rent Strokes* för

att driva agendan mot droger. Bill Clinton vann presidentvalet 1992 med hjälp av framträdanden på underhållnings-tv – med svarta solglasögon och en saxofon etablerade Clinton sig själv på *The Arsenio Hall Show* som representant för en ny generation i amerikansk politik. Senatorer, till exempel Gary Hart, guvernörer, bland annat Michael Dukakis, representanthusledamöter, inklusive Tip O’Neill och Newt Gingrich, och andra framstående politiker, såsom Bob Dole, gjorde redan under 1980- och 1990-talet gästspel som sig själva på populära situationskomedier likt *Cheers*, *Murphy Brown*, *Spin City* och *Suddenly Susan*. Ifall det stämmer, såsom tv-kritikern James Poniewozik påstår, att Donald Trump är den viktigaste karaktären i tv:s historia så bör påståendet kontextualiseras med en förståelse av hur politiker alltsedan 1970-talet strävade efter att bruka tv-underhållning för att höja sin profil och marknadsföra sin agenda.¹⁰ Denna utveckling kan endast förstås genom att vända blicken mot den populära situationskomedin *All in the Family* och producenten Norman Lear. Med fokus på *All in the Family* påvisar min avhandling hur tv-underhållning kom att förändra amerikansk politik under 1970-talet och därmed bäddade för dagens medie- och underhållningsdrivna politik.

Min avhandling är en utmaning till mina kolleger som forskar i modern politisk historia. Vi kan helt enkelt inte fortsätta att förbise tv som källmaterial – såväl aktörerna som strukturerna i modern amerikansk politisk historia präglas av rollen tv har som politisk institution. Det är dags att detta åter-speglas i historiografin.

FM Oscar Winbergin yleisen historian alan väitöskirja Archie Bunker for President: Television Entertainment and the Transformation of American Politics in the 1970s. tarkastettiin Åbo Akademin humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunnassa perjantaina 15.10.2021. Vastaväittäjänä toimi professori Heather Hendershot (Massachusetts Institute of Technology, USA) ja kustoksena professori Holger Weiss (Åbo Akademi).

¹ David Greenberg, "Do Historians Watch Enough TV? Broadcast News as a Primary Source," i *Doing Recent History: On Privacy, Copyright, Video Games, Institutional Review Boards, Activist Scholarship, and History That Talks Back*, red. Claire Bond Potter och Renee C. Romano (Athens: University of Georgia Press, 2012), 187 (185–200).

² Daniel J. Boorstin, *The Image: or, What Happened to the American Dream* (New York: Atheneum, 1962).

³ Bruce J. Schulman och Julian E. Zelizer, "Introduction," i *Media Nation: The Political History of News in Modern America*, red. Bruce J. Schulman och Julian E. Zelizer (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2017), 2 (1–9).

⁴ Matthew Dalleck, "Alan Brinkley and the Revival of Political History," i *Alan Brinkley: A Life in History*, red. David Greenberg, Moshik Temkin och Mason B. Williams (New York: Columbia University Press, 2019) 91 (79–93).

⁵ Nicole Hemmer, "Objectivity and Its Discontents: Reflections on *The Publisher*," i *Alan Brinkley: A Life in History*, red. David Greenberg, Moshik Temkin och Mason B. Williams (New York: Columbia University Press, 2019), 53 (53–64).

⁶ David Halberstam, *The Powers that Be* (New York: Knopf, 1979), 590.

⁷ Aniko Bodroghkozy, *Equal Time: Television and the Civil Rights Movement* (Champaign: University of Illinois Press, 2013), 2.

⁸ Susan J. Douglas, "Presidents and the Media," i *Recapturing the Oval Office: New Historical Approaches to the American Presidency*, red. Brian Balogh och Bruce J. Schulman (Ithaca: Cornell University Press, 2015), 145 (143–161).

⁹ Michael Schudson, *The Power of News* (Cambridge: Harvard University Press, 1995), 121.

¹⁰ James Poniewozik, *Audience of One: Donald Trump, Television, and the Fracturing of America* (New York: Liveright Publishing, 2019), xxiii.